

Политики и добри
практики
в наказателното
правосъдие
за непълнолетни

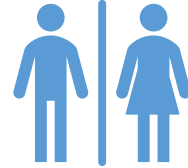
Любомир Крилчев

14 март, 2025

Ключови факти

Децата от бедни семейства получават по-малко информация за своите права

Момчетата в юношеска възраст са с по-висок риск да влязат в конфликт с от закона, отколкото момичета.

Сътресенията, свързани със засилено участие в системата на наказателното правосъдие може да разруши способността на детето да достигне ключови етапи в развитието си с потенциални последици за цял живот.

Децата с увреждания може да нямат помощни средства за комуникация и целенасочена подкрепа, които биха им позволили да участват в правосъдните процеси, докато децата от етнически малцинства, включително ромите, се сблъскват със стигма.

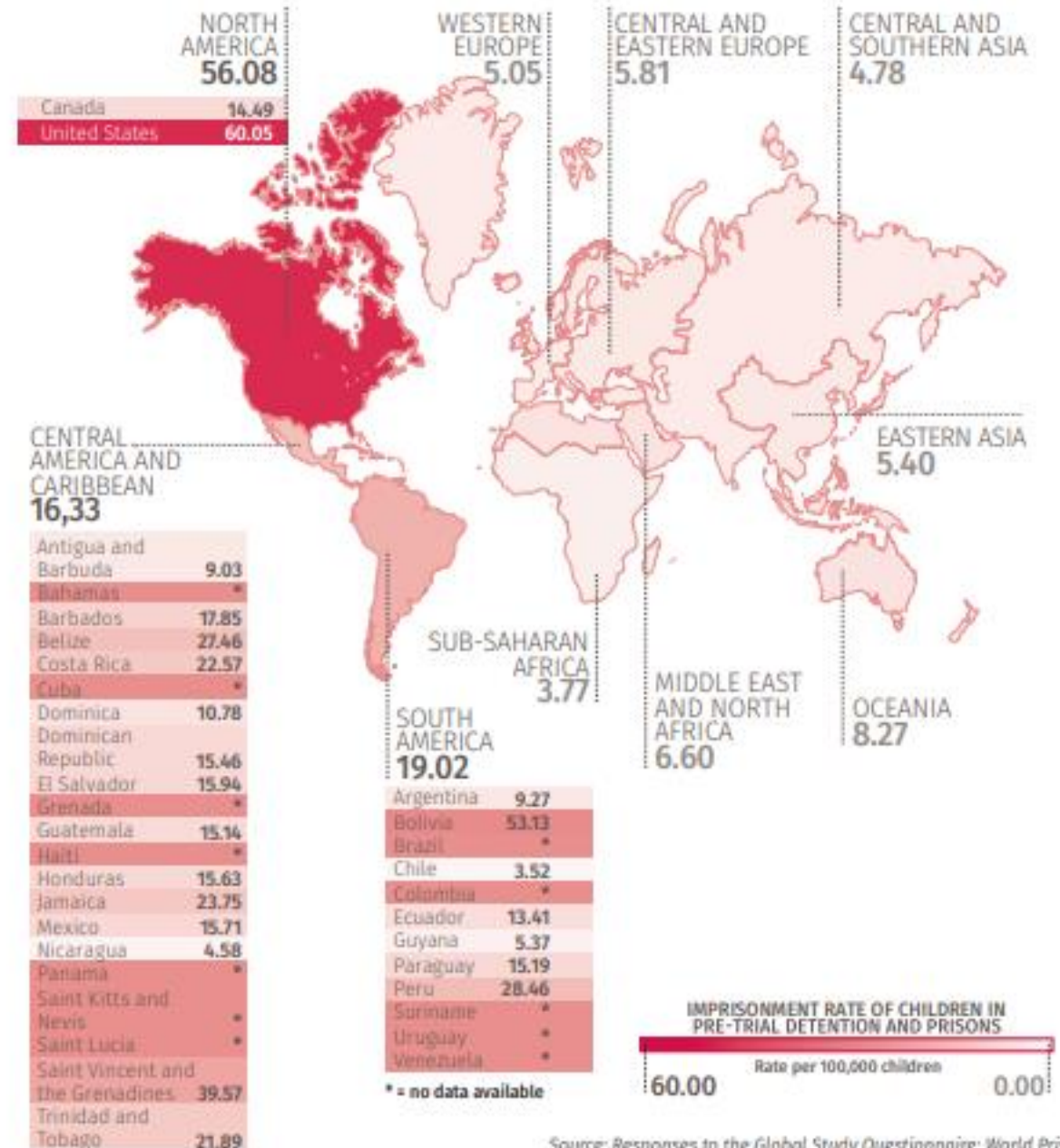
Работата на УНИЦЕФ в Европа и Централна Азия допринесе за намаляване с **60%** на броя на деца в местата за лишаване от свобода между 2006 и 2012 г., според независима оценка от 2015 г. на правосъдието за непълнолетни в региона.

Лишаване от свобода

410 000 са *de jure* лишени от свобода, всяка година
1,41 млн. са лишени от свобода *de facto* лишени от свобода в процеса на правораздаване, включително в центрове за задържане и затвори, или в полицията
УНИЦЕФ изчислява, че малко повече от 300 000 деца са задържани в световен мащаб.

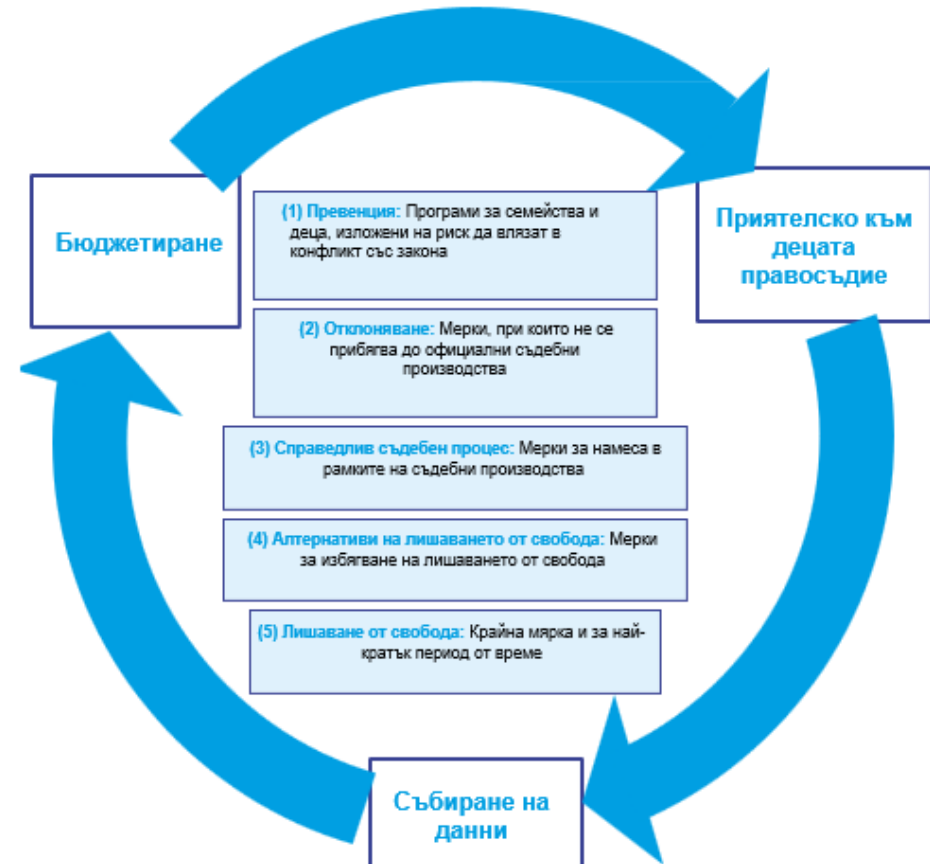
Глобално проучване на ООН за децата, лишени от свобода (2019 г.)

Regional Imprisonment Rate of Children

Правосъдие, съобразено с интересите на детето

- В членове **37 и 40** от КПД се изисква от държавите — страни по Конвенцията да разработят и прилагат **цялостна система на правосъдие за деца**.
- Общ коментар № 24 на Комитета по правата на детето относно правата на децата в правосъдната система за деца (2019 г.).

Права на децата в конфликт със закона

- Ползена информация и съвети
- Среда, комуникация и протичане на производството съобразно интересите на детето
- Придружаване от родители
- Задържане на децата под грижите на родителите/полагащите грижи лица
- Пълно зачитане на личния живот – заседания при закрити врата; тайна на съдебните архиви
- Пропорционалност на мерките – тежест на престъплението, но и личните обстоятелства около детето
- Лишаване от свобода като крайна мярка и за възможно най-кратък срок
- Мултидисциплинарни и интердисциплинарни подходи
- Специализация, подбор и обучение на специалисти за посрещане на нуждите на децата
- Събиране на данни

Правила от Пекин (1985 г.); Конвенция за правата на детето, 1989 г.; Виенски насоки, 1997 г.; Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа за правосъдие, съобразено с интересите на детето, 2010 г.; Закон-модел за правосъдие по дела с участие на деца в конфликт със закона, 2013 г.; Насоки за децата в контакт със съдебната система, 2017 г.; Общ коментар № 24, 2019 г.

Превенция

„Превенцията на престъпността“ може да се определи като *„стратегии и мерки, които целят да намалят риска от извършване на престъпления и техните потенциални вредни последици за физическите лица и обществото, включително страха от престъпления, чрез намеса с цел влияние върху многобройните им причини“*.

Доказано е, че превенцията е **най-ефективният начин за намаляване на равнището на престъпността**, и по-специално на престъпленията, извършени от деца.

Превенция – добри практики

Два системни подхода към превенцията, насърчавани от Комитета по правата на детето:

- програми за интервенция за деца под минималната възраст за наказателна отговорност
- декриминализиране на престъпленията, свързани със статута на ненавършило пълнолетие лице, и на престъпленията, извършени от деца жертви на сексуална експлоатация

7Точки 9—12 от Общ коментар № 24, 2019 г.

8Точки 11 от Общ коментар № 24, 2019 г.

Цялостна национална стратегия за превенция

Справяне с рисковите фактори за извършване на правонарушения от деца

Насърчаване на защитните фактори при извършване на правонарушения от деца

Участие на децата в превенцията на детските правонарушения

Винаги, когато е възможно, децата трябва да бъдат консултирани при формулирането на политики и стратегии за превенция

Координация между сектора на правосъдието за деца и други сектори с цел превенция на правонарушенията, извършени от деца

Отклоняване

Общ коментар № 24 (2019 г.) на Комитета по правата на детето се посочва, че отклоняването следва да бъде „неразделна част от системата на правосъдието за деца“ и „предпочитаният начин за справяне с деца в конфликт със закона в повечето случаи“ (параграф 16).

Принципи на отклоняването:

- Отклоняване на възможно най-ранен етап (но следва да е достъпно и възможно на всеки етап)
- Отклоняване, доколкото е възможно - да не се ограничава до леки правонарушения или такива, извършени за първи път

Условия:

- Безусловно отклоняване на етапа на полицейското разследване
- Отклоняване въз основа на оценка - насочват към подходящи организации, услуги, програми или дейности в общността. С други думи, отклоняването е условно.

Благодаря за вниманието!

Любомир Крилчев

lkirilchev@unicef.org